

«Καθαρή» αξία: η περίπτωση της πυρκαγιάς στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Πολυτεχνείου Delft

Will M. M. Roestenburg¹

Διευθυντής Υπηρεσιών Εγγράφων και Δεδομένων
Βιβλιοθήκη TU Delft
Ολλανδία

e-mail: w.m.m.roestenburg@tudelft.nl

Μετάφραση: **Εύα Σεμερτζάκη**

e-mail: esemertzaki@bankofgreece.gr

Τίτλος πρωτοτύπου: Roestenburg, Will M. M., "Brand' value: the case Brand TU Delft Faculteit Bouwkunde: fire Faculty Architecture May 13, 2008" Contribution to Valuing Libraries, a Meeting of Minds on October 28, 2008 in Utrecht.
Final version: 17 November 2008.

Καθετί πολύτιμο είναι τρωτό

Η Βιβλιοθήκη της Αρχιτεκτονικής Σχολής πριν την πυρκαγιά

Την ημερομηνία Τρίτη 13 Μαΐου 2008 θα τη θυμούμαστε ως την ημέρα κατά την οποία το Πολυτεχνείο του Delft (TU Delft) επλήγη από μεγάλη καταστροφή. Ο Ολλανδός Υπουργός Εκπαίδευσης R. Plasterk είπε λίγες ημέρες αργότερα: «Πρόκειται για τη μεγαλύτερη καταστροφή που κτύπησε ποτέ ολλανδικό πανεπιστήμιο».

Νωρίς εκείνο το πρωινό διαρροή νερού προκάλεσε βραχυκύκλωμα σε μια καφετιέρα στον 6^ο όροφο, με αποτέλεσμα να ξεσπάσει πυρκαγιά, η οποία στο τέλος κατέστρεψε ολόκληρο το κτήριο της Αρχιτεκτονικής Σχολής σε τρομακτική κόλαση που διήρκεσε μέχρι το επόμενο πρωινό.

Κανείς άνθρωπος δεν τραυματίστηκε, το οποίο βέβαια ήταν το πιο σημαντικό. Αλλά πολύ επιστημονικό υλικό από τους ερευνητές, το διδακτικό προσωπικό και τους φοιτητές χάθηκε, γεγονός που προκάλεσε επίσης μεγάλη προσωπική θλίψη.

Η πυρκαγιά

Η Σχολή κατείχε μια από τις πιο σημαντικές συλλογές βιβλιοθήκης στην αρχιτεκτονική στον κόσμο, με περισσότερα από 40.000 βιβλία και περιοδικά και πληθώρα από μοναδικό υλικό, το παλαιότερο από το οποίο χρονολογείται στο 16^ο αιώνα. Υπήρχε επίσης μοναδικό, αναντικατάστατο υλικό στην Αίθουσα Χαρτών (Kaartenkamer) και στην Έντυπη Συλλογή (Prentenkabinet). Στα κτήρια υπήρχαν επίσης συλλογές βίντεο και οπτικοακουστικού υλικού, μια ειδική συλλογή από ιστορικές καρτέκλες, μακέτες και ακόμα πιο πολλά τεκμήρια, τα οποία μπορούν να θεωρηθούν ως τμήμα της πολιτιστικής και επιστημονικής κληρονομιάς μας.

Η Βιβλιοθήκη της Αρχιτεκτονικής είναι οργανωτικό τμήμα (<http://www.library.tudelft.nl/ws/index.htm>) της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του TU Delft και ήταν μια από τις λίγες βιβλιοθήκες σχολών που είχαν απομείνει. Συνολικά υπάρχουν ακόμα έξι (6) χωριστές βιβλιοθήκες σχολών, αν και το 2009 δύο από αυτές θα κλείσουν και θα ενσωματωθούν στην Κεντρική Βιβλιοθήκη. Υπήρχε μια διαδικασία οργανωτικού ανασχεδιασμού κατά το πρόσφατο παρελθόν, αλλά η Αρχιτεκτονική εξαρτάται πάρα πολύ από την ύπαρξη δικής της βιβλιοθήκης εργασίας με πολύ οπτικό υλικό. Έτσι η Βιβλιοθήκη αναβαθμίστηκε με την εισαγωγή υπηρεσιών αυτο-εξυπηρέτησης, επιπλέον συντήρηση και αναβάθμιση. Στην πραγματικότητα αυτή η αλλαγή ύφους μόλις είχε τελειώσει και η αλλαγή

¹ Το κείμενο συνοδεύεται από 22 διαφάνειες. Λόγω του μεγάλου μεγέθους του αρχείου όμως δεν είναι δυνατή η ανάρτησή του στην ιστοσελίδα του περιοδικού ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ. Όποιος ενδιαφέρεται, μπορεί να επικοινωνήσει με τον συγγραφέα για να τις αποστείλει προσωπικά.

ύφους ήταν σαφές σημάδι για τον καθένα ότι αυτή η Βιβλιοθήκη ήταν έτοιμη να διαδραματίσει κύριο ρόλο ως η «παλλόμενη καρδιά» στις εκπαιδευτικές διαδικασίες της Σχολής και του Πολυτεχνείου.

Και τότε ενέσκυψε η φωτιά. Ολόκληρη την ημέρα βλέπαμε πώς οι φλόγες απορροφούσαν το κτήριο, τον ένα όροφο μετά τον άλλο, από τον 6^ο μέχρι την κορυφή και πάνω από αυτήν και μέχρι τους κατώτερους ορόφους. Οι πυροσβέστες δεν μπορούσαν να πλησιάσουν αρκετά και μπορούσαν μόνο να παρακολουθούν τη φωτιά να κατατρώγει ολόκληρο το κτήριο. Σε λιγότερο από 24 ώρες το κεντρικό τμήμα του κτηρίου είχε καταστραφεί ολοσχερώς.

Μετά την πυρκαγιά

Την Τετάρτη 14 Μαΐου το προσωπικό της Βιβλιοθήκης συγκεντρώθηκε σε μια συνάντηση για να κάνει σχέδια αντιμετώπισης της καταστροφής. Η υπάρχουσα κατάσταση ήταν συγκεκριμένη. Η Βιβλιοθήκη στεγαζόταν στα χαμηλότερα τμήματα του κτηρίου της Αρχιτεκτονικής στην ανατολική πλευρά και με πρώτη ματιά αυτό το τμήμα φαινόταν ότι είχε παραμείνει ανέπαφο! Κανείς δεν μπορούσε με ασφάλεια να εισέλθει στην περιοχή, εξαιτίας του κινδύνου κατάρρευσης των ερειπίων και πτώσης των τσιμέντινων υλικών. Αλλά οι πτέρυγες του κτηρίου δεν είχαν κατακαεί. Δεν είχαμε ιδέα πώς θα ήταν στο εσωτερικό, νερό, ζέστη, υγρασία, καπνός και λοιπά, αλλά υπήρχε κάποια ελπίδα και επίσης κάποια ανακούφιση. Κυρίως επειδή ο αέρας εκείνη την ημέρα φυσούσε από τη στεριά προς τη θάλασσα από τα ανατολικά προς τα δυτικά, η πτέρυγα που στέγαζε τη Βιβλιοθήκη βρισκόταν στην αντίθετη πλευρά από τη φορά του ανέμου. Στην πτέρυγα αυτή της Βιβλιοθήκης στεγαζόταν επίσης η Αίθουσα Χαρτών και η Ιστορική Έντυπη Συλλογή. Στη συνάντηση του προσωπικού κάναμε σχέδια για διάσωση και αποκατάσταση το δυνατόν συντομότερο, επιθυμούσαμε η Βιβλιοθήκη να αρχίσει ξανά τη λειτουργία της στην κεντρική αίθουσα της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του TU Delft. Επιθυμούσαμε να ζωντανέψουν ξανά οι υπηρεσίες και θέλαμε να ανανεώσουμε όλα τα χαμένα τμήματα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Γνωρίζαμε τη σπουδαιότητα αυτής της Βιβλιοθήκης για εκατοντάδες φοιτητές και επιστήμονες. Επιθυμούσαμε αυτή η Βιβλιοθήκη να επανέλθει στην ενεργό δράση μέσα σε ημέρες αντί για εβδομάδες ή μήνες.

Πολύτιμες συλλογές

Κυριακή πρωί 18 Μαΐου. Δέχτηκα μια τηλεφωνική κλήση από τον Διευθυντή της Βιβλιοθήκης. Άνθρωποι από την Εταιρεία Κατεδάφισης και αρχές είχαν πάρει άδεια να εισέλθουν στο κτήριο και να αναλάβουν κάποιες επιχειρήσεις διάσωσης για τα πιο πολύτιμα υλικά στα εκθετήρια της Βιβλιοθήκης. Με μια γρήγορη επιχείρηση κατορθώσαμε να βγάλουμε μερικά ιστορικά τεκμήρια έξω από τις εκθεσιακές προθήκες και να τα προστατεύσουμε στα ειδικά βιβλιοστάσια που ονομάζονται «το θησαυροφυλάκιο».

Αλλά μετά την ημέρα εκείνη πήραμε το μήνυμα και επρόκειτο για σαφές μήνυμα: αυτή ήταν η μοναδική ευκαιρία και δεν υπήρχαν προσδοκίες για περισσότερες ευκαιρίες, καθετί που θα έβγαине έξω μετά από τη σημερινή ημέρα, θα ήταν δώρο εξ ουρανού.

Οι πρώτες επιχειρήσεις διάσωσης, σπασμένα εκθετήρια, υλικό στο θησαυροφυλάκιο, άρθρο στην εφημερίδα

Από τη στιγμή εκείνη και εξής, ο βασικός στόχος μας ήταν να ξεκινήσουμε το ξαναστήσιμο. Αλλά σε πλήρη σιωπή υπήρχε ακόμα η ιδέα να οργανώσουμε περισσότερες επιχειρήσεις διάσωσης. Και σε μια συγκεκριμένη στιγμή λίγες εβδομάδες μετά τη φωτιά, λήφθηκε απόφαση να αναλάβουμε μια τελευταία μονήμερη προσπάθεια διάσωσης μια Παρασκευή. Και αν χρειαζόταν και ήταν δυνατόν, θα μπορούσαμε να αφιερώσουμε μια δεύτερη ημέρα, το Σάββατο, επειδή εκείνο το Σαββατοκύριακο οι εργάτες κατεδάφισης δεν μπορούσαν να συνεχίσουν, εξαιτίας ενός μεγάλου αθλητικού γεγονότος στο κοντινό αθλητικό κέντρο. Την Παρασκευή 30 Μαΐου και το Σάββατο 31 Μαΐου είχαμε σε εξέλιξη μια μεγάλη επιχείρηση μετανάστευσης υλικού και μεταφέραμε περίπου 36.000 βιβλία, 100.000 χάρτες και περίπου τον ίδιο αριθμό ιστορικά έντυπα. Η επιχείρηση κατέληξε σε μεγάλη επιτυχία για κάθε

εμπλεκόμενο και ήταν μεγάλη επιχείρηση πολιτιστικής διάσωσης. Σχεδόν όλο το υλικό ήταν αβλαβές και μπορούσε να μεταφερθεί στα δικά μας προσωρινά βιβλιοστάσια στην πολυτεχνειούπολη. Δεν υπήρξε ανάγκη να ανατρέξουμε σε ειδικές ευκολίες, για ψύξη και μεταχείριση υλικού, γιατί όλο το υλικό ήταν στεγνό, καθαρό και αβλαβές.

Επιχείρηση διάσωσης και μετανάστευση υλικού

Την επόμενη Δευτέρα ήμασταν έτοιμοι για τη διαδικασία επανεγκατάστασης της Βιβλιοθήκης της Αρχιτεκτονικής. Στο τέλος όλο το περισωθέν υλικό ενσωματώθηκε στο υλικό της Κεντρικής Βιβλιοθήκης και οι ανοικτές συλλογές στην κεντρική αίθουσα. Στις 17 Ιουνίου, ακριβώς 5 εβδομάδες μετά την πυρκαγιά, η Βιβλιοθήκη άνοιξε ξανά και παραδόθηκε με μια μικρή δεξίωση στον Πρόεδρο της Σχολής Αρχιτεκτονικής.

Τα λόγια του γεμάτα ευγνωμοσύνη – τα σημειώνω με τον τρόπο που τα θυμάμαι – σηματοδοτούν το περιστατικό και εμπνέουν το έργο μας για σήμερα: «Ποτέ δεν φανταστήκαμε πόσο πολύ η Βιβλιοθήκη ήταν η κεντρική παλλόμενη καρδιά στο έργο της Σχολής μας μέχρι την ημέρα που η Βιβλιοθήκη δεν ήταν βιβλιοθήκη πια, επειδή έπρεπε να θεωρηθεί ως χαμένη και μη διαθέσιμη για μακρά περίοδο. Τώρα έχουμε πάλι τη Βιβλιοθήκη πίσω και η Αρχιτεκτονική Σχολή έχει πάλι πίσω την καρδιά της. Σας ευχαριστούμε όλους».

Τελικές παρατηρήσεις

Ας συνάγουμε κάποια συμπεράσματα και παρατηρήσεις για την αξία της βιβλιοθήκης. Μια βιβλιοθήκη δεν είναι μόνο ένα σύνολο βιβλίων και περιοδικών που ονομάζονται «συλλογή».

Είναι η αντίληψη πρόσβασης στη γνώση και στην πληροφορία, στις πηγές, στο υλικό, στις υπηρεσίες, στις εγκαταστάσεις και στους ανθρώπους με τη σωστή διάθεση και δεξιότητες να τα υποστηρίξουν.

Η «εκκαθάριση λογαριασμού» της Βιβλιοθήκης του TU Delft είναι: «προτιμώμενος προμηθευτής γνώσης και μια σαφής άποψη πληροφορίας και γνώσης».

Η αξία δεν είναι τίποτα περισσότερο από την εκτίμηση και την αναγνώριση.

Έτσι η αξία μιας βιβλιοθήκης είναι το βάρος που προσαρτούμε έχοντας μια βιβλιοθήκη και όχι τον αριθμό των δανεισμών ή το ποσό των χρημάτων που επιστρέφονται.

Will M. M. Roestenburg

Manager Document & Data Services TU Delft Library, the Netherlands

w.m.m.roestenburg@tudelft.nl

Συμβολή στο «Δίνοντας αξία στις βιβλιοθήκες: μια πνευματική συνάντηση» στις 28 Οκτωβρίου 2008 στην Ουτρέχτη.